

AHILOVI PETI SISTEMA IZOBRAŽEVANJA ASTNIKOV (RAZPRAVA)

THE ACHILLES' HEELS OF THE EDUCATION SYSTEM FOR SAF OFFICER CANDIDATES – A DISCUSSION

Lepo pozdravljeni!

Veseli me, da ste me že drugi povabili na posvet o vojaškem izobraževanju. Danes ne bi govoril o problemstih vprašanjih, ki sem jih opisal v članku, ki sem ga z asistentom dr. Urošem Svetetom pripravil za ta posvet (članek sem izročil gospe Liliani Broži že lani), saj ste ga tisti, ki vas šolanje astnikov zanima, verjetno imeli priložnost proučiti in prebrati. Govoril bi le o nekaterih pomembnih, tudi v današnji razpravi izpuščenih ali preskočenih temah, ki so me spodbudile, da se kritično odzovem.

Najprej, kar lahko hitro ugotovim, ko pogledam po tej dvorani, je, da se tudi tega posveta, tako kot tistega, na katerega sva bila pred leti sem v Poljsko povabljen kolegica Ljubica Jelušič in jaz, ni udeležil nihče od kompetentnih vodij, ki sprejemajo odločitve o reformah vojaškega šolstva. To je zelo simptomatično in v nasprotju s tistim, kar nas v medijih prepričujejo naši vodilni uradniki in ministri, ki se javno opredeljujejo za Slovenijo kot »družbo znanja«, v tem sklopu pa za bolonjske in druge reforme visokega šolstva, katerega integralni del bi moralo biti tudi vojaško šolstvo.

Tukaj bi tisti, ki manjkajo, namreč lahko slišali besede vas, ki neposredno delate v vojaškem šolstvu, prav tako pa tudi nas, ki smo zunanji sodelavci in imamo to prednost, da lahko z drugega zornega kota v marsikateri kritični neje opazujemo, koliko se javno izrečne deklaracije o reformah v vojaškem šolstvu (ne) ujemajo s tistim, kar lahko sami opažamo in ugotavljamo med študijskim procesom (predavanji, vajami, preverjanjem znanja ipd.).

Ko se ozrem po tej dvorani, vidim, da v njej tudi ni nikogar z naših tehničnih fakultet, kar je nadvse paradoksalno. SV namreč javno razglasa, da pospešeno izvaja tehnološko in organizacijsko modernizacijo, medtem ko MO – sode po podatkih, ki jih ni nihče zanikal – kupuje orožje in opremo v vrednosti okoli 300 milijonov evrov. Oboje kaže,

da imata SV in MO lege artis gotovo močan interes za študij prihajajočega novega orožja in opreme, saj se morajo tako astniki kot podastniki in vojaki temeljito pripraviti za tehnološke spremembe, ki jih s sabo prinaša nabava novih modernih oklepnikov, satelitskih navigacijskih naprav, dlančnikov, optoelektronske opreme za bojevanje v vseh astronomskih in meteoroloških razmerah, novih komunikacijskih sistemov in druge opreme. Programi astniških šol SV, ki sem si jih ogledal pred tem posvetom, prav nič ne kažejo, da so se v njih pojavile s tem povezane nove tehnološke vsebine (vojaška kibernetika, robotika, ergonomija, mehatronika, nanotronika, nanotehnologija, optelektronika, matematično modeliranje bojnih delovanj idr.), kar je najblažje rečeno – zelo nenavadno. Težko si namreč predstavljam poveljnika bataljona SV, katerega sodobna oborožitev, strelivo in oprema bodo vredni več kot srednje veliko slovensko podjetje, ki ne bo dipl. inž. strojništva ali elektronike in bodo tudi vsi njegovi podrejeni samo družboslovno izobraženi. Ne zamerite mi, a v tem odnosu našega vojaškega šolstva do tehnike ne vidim le zrcalne slike duha sestavljavcev novih astniških in njihovih programov, ampak tudi širše, saj je v njem prisotna inercija starega načina razmišljanja.

Kritičnega razmišljanja ne bom ustavil le na tej točki. V drugi točki se vračam na izraz vojaški profesionallec, ki ste ga tukaj uporabili mnogi, najpodrobneje pa ga je opredelil gospod Peter Papler, opirajoč se na definicijo švedskega sociologa Bengta Abrahamssona iz leta 1975. Vsebina tega izraza namreč opredeljuje, kakšno naj bo vojaško izobraževanje, katerega rezultat naj bi ta profesionallec bil.

Danes se ta izraz v Sloveniji tudi na ravni našega najvišjega državnega vodstva najpogosteje uporablja dokaj ohlapno. Tega ne kažejo le besede našega obrambnega ministra, ki pogosto v javnih nastopih – verjeli ali ne – kar za vso SV uporablja besedno zvezo profesionalna vojska, ampak tudi razprave v državnem zboru, številni članki v časopisju, nastopi članov odbora za obrambo v elektronskih medijih ipd. Do zmede prihaja zaradi tega, ker se mešata pomena izrazov poklic (angl. job) in profesija (angl. profession), med katerima je velik prepad, o katerem se lahko prepričate v vsaki sodobni enciklopediji ali leksikonu. V teh virih je podrobno prikazan in razčlenjen zgodovinski razvoj vseh profesij, med njimi tudi vojaške, v kateri se vedno na eni strani pojavlja država kot klient, na drugi pa astnik, ki z njo sklepa pogodbo, v kateri so natančno navedene pravice in dolžnosti obeh strani.

Vsakdo, ki nosi uniformo, ima orožje in dobi plačo, pa še ni vojaški profesionallec, saj imajo vojaške uniforme, orožje in plačo tudi navadni vojaki, s katerimi država sklepa pogodbe za obdobje nekaj let, prav tako pa tudi podastniki in celo pripadniki zasebnih vojaških podjetij (angl. Private Military Companies). Profesionallec je v armadah razvitih držav, kamor sodi tudi Slovenija, le tisti pripadnik oboroženih sil, ki ima z državo sklenjeno pogodbo, utemeljeno na ustreznem vojaškem

znanju s področja vodenja in uporabe enot (strategija, operatika, taktika), ki je pridobljeno in verificirano na visokošolskem študiju, katerega sestavni del je zelo strog sistem selekcije.

V oboroženih silah ZDA so to študenti, ki končajo študij na vojaških visokošolskih ustanovah, ki se po tradiciji, čeprav so že univerze, še vedno imenujejo vojaške akademije, ter študenti, ki končajo študij na civilnih visokošolskih ustanovah in med študijem opravijo tudi obveznosti iz vojaških predmetov, ki se organizirajo v posebnih vojaških taborih (kampih). Študentskim kandidatom predavajo vojaške vede izkušeni univerzitetno izobraženi višji študenti, ki imajo končane najvišje vojaške šole, objavljena dela in akademske naslove. O vsem tem je pri nas podrobno pisal dr. Igor Kotnik, čigar dela so javno dostopna.

V luč tega, kar sem naštel, se najresneje zastavlja vprašanje, kaj smo v preteklih šestnajstih letih storili v SV, da dobimo predavateljske kadre za vojaške visokošolske ustanove, v katerih naj bi izšolali vojaške profesionalce, kakršne poznajo v vojskah drugih razvitih držav. Iz analiz, ki sem jih tukaj pozorno poslušal, nisem mogel ugotoviti, koliko izkušenih vojaških predavateljev imamo, koliko so stari, katere čine in akademske naslove imajo, koliko tujih jezikov govorijo, v katerih tujih šolah so pridobili znanje in specializirane certifikate, koliko strokovnih in znanstvenih del imajo objavljenih doma in v tujini, koliko let enotovne službe (na ravni čete, bataljona, brigade in višjih enot) ali štabne službe imajo, v katerih mednarodnih operacijah so sodelovali, koliko odlikovanj imajo, kakšno je njihovo zdravstveno stanje, katere akademske naslove so pridobili in na katerih področjih, koliko je stalo njihovo šolanje v tujini ipd. Morda gospod Poles in drugi te podatke imajo, vendar so meni nedostopni in vse dokler takšni podatki o predavateljih za strategijo, operatiko in taktiko ter za metodologijo vojaških ved ne bodo na vpogled strokovni javnosti, bo vsaj pri meni ostal dvom v to, da naj bi z javno napovedano reformo našega vojaškega šolstva zares dosegli korenite spremembe.

Kakovostni predavatelji, katerih vojaških disciplin so namreč steber, na katerem sloni reforma vsakega vojaškega šolstva, saj so oni tisti, ki prenašajo znanje in ocenjujejo študente. Dokler pa je predavatelj v vojaškem šolstvu tako kot doslej lahko vsak, ki ga na to mesto postavijo z odlokom (ali pa mu »zaupajo« to dolžnost) in mu pri tem ni treba zadovoljiti strogih meril (akademski naslov ustrežne stopnje, znanje jezikov in informacijske tehnologije, število in kakovost objavljenih del, določeno število let službe v enoti, število uspešno opravljenih enotovnih in štabnih vaj itd.), ki veljajo za slovenske visokošolske predavatelje na vseh naših univerzah, obstaja visoka stopnja tveganja, da bo reforma vojaškega šolstva ostala le na papirju.

Prav tako moram jasno in glasno povedati, da sem zadnje mesece v tisku prebral kar nekaj pohvalnih samoevalvacij o visoki stopnji znanja, ki ga kandidati pridobijo na študijskih tečajih SV. Če izključimo, da gre pri teh ocenah za marketinški pristop

(povezan s pridobivanjem kadrov), je bilo kot edini »dokaz uspehov« navedeno, da so se naši astniki v »praksi« pokazali kot – uspešni in da so jih pohvalili tujci. Nikjer ni bilo podatkov o tem, katerim enotam so v tej »praksi« poveljevali (bataljonom, brigadam, takti nim skupinam itd.), kakšne naloge so opravljali z enotami in kako dolgo. Manjka vrsta podatkov, brez katerih ni mogoče ocenjevati (ne)uspeha. Naj povem, da so zunanje evalvacije znanja in veščin astnikov SV, do katerih sem prišel z raziskavo uglednih tujih virov (navedel sem jih v lanku), pokazale, da je kar 70 odstotkov astnikov SV »podkvalificiranih«, kar je v diametralnem nasprotju z navedenimi optimističnimi »samoevalvacijami«. Podobne in nikaj laskave so tudi zunanje evalvacije, ki si jih lahko ogledamo na uglednem naslovu (<http://www.strategypage.org/HTMW>). Da bi bil jasnejši, moram povedati, da tudi danes nisem slišal prav nobene konkretne ocene o tem, koliko astnikov, ki so končali dosedanje astniške tečaje SV, je v službi ocenjenih s konkretnimi ocenami odlično, prav dobro ipd., koliko jih je takšne ocene dobilo v tujini, koliko jih je napredovalo in bilo odlikovanih, koliko jih je izstopilo iz SV, koliko je bilo kaznovanih, koliko ranjenih med opravljanjem nalog ali zbolelih ipd.

Niti en sam referat se danes ni ukvarjal z iskanjem korelacij med uspehom, doseženim na šolanju posameznikov na astniških tečajih SV, in njihovim uspehom ter napredovanjem, doseženim v službi; prav tako ni analiz koefficientov korelacije med stopnjo izobrazbe astnikov in njihovimi činini. Vse dokler na eni strani ne bodo s pomočjo metod, s katerimi razpolagajo kadrovske službe, opravljene raziskave, kdo so predavatelji na astniških tečajih ter ovrednotena njihovo znanje in pedagoška usposobljenost, po drugi pa raziskano, v kakšni povezavi so ocene, pridobljene v šoli, in tiste, ki jih izšolanastniki dobijo v praksi, bo ostal vsaj pri meni mošen dvom v to, da je z našim vojaškim šolanjem doslej res bilo vse v redu in da ga moramo takšnega, kakršno je, obdržati in le preimenovati oziroma opremiti z novo visokošolsko nalepko. Še enkrat bi se vsem zahvalil, ker ste imeli potrpljenje, da poslušate loveka, ki ima že več kot 70 let in je edini med vami imel v življenju priložnost, da je aktivno sodeloval v treh reformah visokega vojaškega šolstva nekdanje Jugoslavije, dokler se to šolstvo ni po programih, procesu izbire predavateljev, materialni bazi in metodah študija ter selekciji študentov izenailo s tedanjim civilnim visokim šolstvom. Ker iz izkušenj dobro poznam, kam lahko privedejo želje, da se čim prej in čim ugodneje reši socialni status astnikov, če se pri tem zanemarijo norme, ki ne veljajo le za visokošolske študijske programe, temveč tudi za visokošolske predavatelje temeljnih vojaških disciplin, brez katerih reforma ni mogoča, vas še enkrat prosim, da v prihodnje na posvet povabite tudi predavatelje z naših tehničnih fakultet, dekane tujih vojaških fakultet ter tiste naše voditelje, ki odločajo o tem, kakšna naj bo slovenska vojaška profesionalizacija.

Vse vas lepo pozdravljam in vam želim uspehov!